

МІСЦЕ І РОЛЬ ГЛАВИ ДЕРЖАВИ В МОНАРХІЧНИХ КРАЇНАХ

Мерзескул Л. С., здобувач ступеня вищої освіти бакалавра 2 курсу Навчально-наукового №3, Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук **Терещенко Л. В.**

Глава держави в монархічних країнах, без сумніву, упродовж багатьох віків був важливим інструментом об'єднання й універсальним символом єдності нації і держави. Незважаючи на те, що в усіх парламентарних монархіях спостерігається практична нуліфікація повноважень монарха, сили, що зацікавлені в монархові, доводять і домагаються збереження цього інституту попередньої епохи. Так, у розвинених країнах монарх перетворився на символ спадковості історичних традицій, втілення ідеї національної державної єдності, неперервності її існування. Найбільш характерна ця особливість для розвинених країн – Великобританії, Швеції, Данії, Японії, або через збереження в суспільстві значних пережитків феодалізму та застарілих форм суспільної організації, що притаманно державам Близького Сходу – Оману, Об'єднаним Арабським Еміратам, Саудівській Аравії та ін.

Монархія — форма державного правління, при якій вища державна влада здійснюється однією особою і передається у спадок. Ця форма правління поділяється на: необмежену та обмежену монархію. Необмежену монархію називаю ще абсолютною — це, форма правління, у якій верховна влада зосереджена одноособово в руках глави держави, і дуже часто роль глави держави переплітається із релігійною стороною країни, це називається теокритична монархія(форма правління, в якій політична і духовна влада зосереджена в руках церкви)[1]. Конституційна монархія у якої влада монарха обмежується компетенцією інших державних органів поділяється на: дуалістичну(форма державного правління, за якої поряд з монархом функціонують парламент і уряд. Глава держави особисто формує уряд, який відповідальний не перед парламентом, а перед монархом. Монарх має право вето на закони, які приймає парламент) та парламенську(державний лад, при якому глава держави — монарх — не може прямо впливати на склад і політику уряду, який формується виключно парламентом і підзвітний лише йому. [2]

Одним з головних позитивних сторін монарха є можливість прийняття оперативного рішення у випадках, коли часу на обговорення просто немає. Ще однією важливою перевагою монарха є здатність ефективно висувати найбільш талановитих людей на керівні пости. У монархічній системі ця здатність набагато вище, ніж в республіканській. Монарх соціально виведений з конкуренції і сам зацікавлений у висуненні талановитих людей, так як для нього поразка країни - це загроза зречення, а загибель країни - загибель династії.

Розглянемо роль глави держави аналізуючи види монархії. Прикладом абсолютної монархії візьмемо Ватикан, дуалістичної Йорданію, парламентської Японію.

Відповідно до конституції країни 1952 р. главою Йорданського Хашімітського Королівства є король, який володіє широкими повноваженнями як в сфері виконавчої, так і законодавчої влади. Позитивною стороною його діяльності є те що, він здійснює керівництво всіма збройними силами як верховного головнокомандувача, має право оголошення війни і укладення миру, ратифікації договорів і угод, призначення виборів у Палату депутатів (нижню палату) і призначення членів Сенату (верхньої палати), а також спікера Сенату і прийняття його відставки, скликання Національних зборів (парламенту), розпуск обох палат парламенту чи звільнення від членства будь-якого сенатора, уведення, присвоєння і позбавлення цивільних і військових рангів, звань і почесних титулів, а також нагородження орденами і медалями. Члени Сенату призначаються королем терміном на чотири роки (його склад оновлюється наполовину кожні два роки). Прийнята 19 листопада 1974 р. парламентом поправка до конституції дає королю право розпустити обидві палати парламенту і правити країною протягом року одноосібно.[3]

Формальним головою Японії є Імператор Японії, символ державності і національної єдності. Він позбавлений права керувати країною й виконує лише церемоніальні функції. Фактичним головою держави виступає прем'єр-міністр, голова Кабінету міністрів. [4] Верховенство парламенту полягає в тому, що уряд, який здебільшого призначається монархом, повинен користуватися довір'ям парламенту, а монарх за такої умови повинен призначати головою уряду лідера партії, що має в парламенті більшість місць, або лідера коаліції партій, що таку більшість мають. Становище монарха за такої форми правління характеризується відомою формулою: «царює, але не править». Правом вето у вирішенні законів, ухвалених парламентом, навіть тоді, коли він ним володіє, монарх на практиці або не користується, або здійснює це право за вказівкою уряду. Як правило, він позбавлений можливості діяти самостійно, всі акти, які видаються монархом за парламентарної монархії, готує уряд і контрасигнує голова уряду або відповідний міністр, без чого акти не мають юридичної сили. Цим голова уряду або міністр беруть на себе відповідальність за даний акт монарха, бо сам монарх не є відповідальним, це є як позитивною стороною так і негативною, адже тут не так проявляється швидкість прийняття рішення як в інших монархіях, а плюс є те що органи виконавчої і законодавчої влади контролюють діяльність глави держави.

Главою Ватикана є Папа Римський. Обирається довічно колегією кардиналів (конклавом) таємним голосуванням не менше двох третин голосів. До обрання нового папи функції глави церкви виконує колегія кардиналів. Повний титул Папи – єпископ Рима, Вікарій Христа, наступник князя апостолів, первосвященик вселенської церкви, патріарх Заходу, Примас Італії, архієпископ і митрополит Римської провінції, суверен Держави-міста Ватикан. Верховна законодавча, виконавча і судова влади належать папі. Папа є одночасно главою римо-католицької церкви. Колегія кардиналів – дорадчий орган при папі – збирається для обговорення найважливіших церковних справ і

для виборів папи. Під час обрання папи колегія носить назву „конклав”, в якому можуть брати участь лише кардинали молодші 80 років. Кардинали призначаються папою довічно. Уряд - римська курія здійснює керівництво політичною, економічною та релігійною діяльністю ватиканської держави і католицької церкви. Вона є свого роду центральним урядом католицької церкви.[3]

Для великих держав при зволіканні зі зміною устрою на обмежену монархію є небезпека необмеженого авторитаризму, що приведе до гальмування економічного розвитку країни і підігріє внутрішні негативні процеси. На думку М. Уоллерстайна, абсолютна монархія, на відміну від обмеженої, не вимагає досягнення якогось компромісу між виконавчою владою і парламентською більшістю. Тому остання може виступати (часто так і є) в ролі опозиції до глави виконавчої влади, що ще більше посилює неузгодженість у діяльності різних політичних інститутів та суспільних організацій.[5]

Отже, державна влада, яка характеризується організаційною та функціональною єдністю своїх органів, сконцентрована в руках одного з них – глави держави, що персоніфікується монархом. Влада монарха верховна, суверенна, не знає обмежень і поширюється на всі сфери державної діяльності. В абсолютній монархії верховна законодавча, виконавча, судова влада належить главі держави.

Позитивною рисою є те що рішення в таких країнах приймається досить швидко і так само скоро реалізується, негативною ж стороною- монарх швидко, твердо і одноосібно приймає рішення, але ніякої відповідальності ні перед ким він за це не несе, навіть якщо вони суперечать державним інтересам. Глава держави в парламентарській монархії є символом державності і національної єдності, формально він позбавлений права керувати країною. Глава Йорданії володіє широкими повноваженнями як в сфері виконавчої, так і законодавчої влади, судова гілка влади функціонує самостійно і монарх не має права впливати. Легше здійснити довгострокові перетворення в державі. Монарх в той же час здатний реалізувати кардинальні перетворення, які непопулярні в даний час, зате необхідні в подальшому.

Негативною стороною, є те якщо монарша влада формальна, кошти на її утримання з державного бюджету витрачаються чималі. Для невеликих держав це особливо накладно. Заміна лідерів одного на іншого при демократії загрожує і зміною курсу, часто на різко протилежний. А це може загрозовувати добробуту країни і її громадян.

Список використаних джерел:

1. Марчук В. П. Словник юридичних термінів. Навчальний посібник /Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2003/(С. 60)
2. Конституція Йорданії URL: <https://worldconstitutions.ru/?p=82>.
3. Конституція Ватикану URL: <https://worldconstitutions.ru/?p=102>.
4. Конституція Японії URL: <http://lib.com.ua/books/6/703n1.html>.
5. Уоллерстайн М. Избирательные системы, партии и политическая стабильность / М. Уоллерстайн // Полис. 1992. No 5-6. С. 158.